

COVID-19 PANDEMIJOS IŠŠŪKIAI: KORONAVIRUSO COVID-19 SUKELTOS LIGOS PRIPAŽINIMO PROFESINE NUSTATYMO IR PRIPAŽINIMO KOLIZIJA

HIGIENOS INSTITUTAS

PROFESINĖS SVEIKATOS CENTRAS

ERIKAS MAČIŪNAS

erikas.maciunas@hi.lt

KOLIZIJA, KAI TUOS PAČIUS TEISINIUS DALYKUS REGULIUOJA TEISĖS AKTŲ NUOSTATOS VIENA KITĄ MASKUOJANČIOS AR KLAIDINANČIOS (PRIEŠTARAUJANČIOS).

- „Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis, 2021 m. sausio 15 dieną 1038 asmenys turėjo galiojančius nedarbingumo pažymėjimus, t.y., sirgo COVID-19 liga, kuria užsikrėtę vykdydami profesinės veiklos funkcijas, kurias vykdant neišvengiamas (būtinąs) kontaktas su COVID-19 liga sergančiu asmeniu.“
- Šią informaciją Socialinės apsaugos ir darbo ministerija raštu pateikė ES komisarams N. Schnit ir S. Kyriakides.
- Pagal tai kas parašyta galima manyti, kad turėjome 1038 profesinės COVID-19 ligos atvejus, tačiau tai situacija *de facto*, o situacija *de jure* – Profesinių ligų registre šie atvejai kaip profesinės ligos neregistruoti.

Šeimos gydytojai asmenims, kurie paskelbtos ekstremaliosios situacijos ir (ar) karantino metu, vykdė savo profesinės veiklos funkcijas, pagal kurias neišvengiamas (būtinasis) kontaktas su COVID-19 liga (koronaviruso infekcija) sergančiu asmeniu, ir susirgo COVID-19 liga pripažįsta Koronaviruso COVID-19 sukeltą ūminę kvėpavimo takų (respiracinę) ligą profesine liga, vadovaudamiesi Elektroninių nedarbingumo pažymėjimų bei elektroninių nėštumo ir gimdymo atostogų pažymėjimų išdavimo ekstremaliosios situacijos ir (ar) karantino dėl COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) plitimo grėsmės laikotarpiu laikinosios tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2020 m. vasario 27 d. įsakymu Nr. V-238/A1-170 „Dėl elektroninių nedarbingumo pažymėjimų bei elektroninių nėštumo ir gimdymo atostogų pažymėjimų išdavimo ekstremaliosios situacijos ir (ar) karantino dėl COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) plitimo grėsmės laikotarpiu laikinosios tvarkos aprašo patvirtinimo“.

ŠI SITUACIJA SUSIDARĖ DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS LIGOS IR MOTINYSTĖS SOCIALINIO DRAUDIMO ĮSTATYMO 11¹ STRAIPSNIO ĮGYVENDINIMO:

- **11¹ straipsnis. Ligos išmokų skyrimo ir mokėjimo ypatumai Vyriausybei paskelbus ekstremaliąją situaciją ir (ar) karantiną**
- **1. Ligos išmoka asmeniui, kuris Vyriausybės paskelbtos ekstremaliosios situacijos ir (ar) karantino metu vykdydamas savo profesinės veiklos sveikatos, visuomenės saugumo, viešosios tvarkos palaikymo ir (ar) švietimo srityje (srityse) funkcijas, kurias vykdant neišvengiamas (būtinąs) kontaktas su pavojinga užkrečiamąja liga sergančiu ir kartu su juo darbovietėje nedirbančiu asmeniu, susirgo liga, dėl kurios Vyriausybė paskelbė ekstremaliąją situaciją ir (ar) karantiną, mokama iš Valstybinio socialinio draudimo fondo lėšų nuo trečiosios jo laikinojo nedarbingumo dienos, yra lygi 77,58 procento išmokos gavėjo kompensuojamojo uždarbio dydžio. Šioje dalyje nurodytų aplinkybių buvimas nustatomas kiekvienu atveju individualiai, darbdaviui pateikus Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos teritoriniam skyriui dokumentus, pagrindžiančius profesinės veiklos funkcijų vykdymo ir ligos priežastinį ryšį.**

IKI ŠIŲ TEISĖS AKTŲ PROFESINĖS LIGOS BUVO NUSTATOMOS VADOVAUJANTIS ŠIAIS DOKUMENTAIS

- **Profesinių ligų tyrimo ir apskaitos nuostatais, patvirtintais** Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. balandžio 28 d. nutarimu Nr. 487 „Dėl Profesinių ligų tyrimo ir apskaitos nuostatų patvirtinimo“, vadovaujantis Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo 25 straipsnio 12 punktu.
- **Profesinių ligų nustatymo kriterijais, patvirtintais** Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2007 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. V-1087 (Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2019 m. sausio 3 d. įsakymo Nr. V-15 redakcija)
- **Profesinių ligų sąrašu, patvirtintu** Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. lapkričio 30 d. nutarimu Nr. 1198 „Dėl Profesinių ligų sąrašo ir Lietuvos Respublikos profesinių ligų valstybės registro nuostatų patvirtinimo“ (nauja redakcija nuo 2019-11-19)

PAGAL PROFESINIŲ LIGŲ TYRIMO IR APSKAITOS NUOSTATUS PROFESINĖS LIGOS NUSTATYMO SCHEMA YRA TOKIA:

- **Pacientas kreipiasi į savo šeimos gydytoją, kuris įtaria, kad liga kilo dėl darbo, šeimos gydytojas siunčia pacientą konsultacijai pas darbo medicinos gydytoją, kuris pritaria šeimos gydytojui arba ne.**
- **Jei darbo medicinos gydytojas įtaria profesinę ligą, jis praneša apie tai darbdaviui, VDI, Sodrai, NVSC.**

PAGAL PROFESINIŲ LIGŲ TYRIMO IR APSKAITOS NUOSTATUS PROFESINĖS LIGOS NUSTATYMO SCHEMA YRA TOKIA:

- **Valstybinės darbo inspekcijos teritoriniame skyriuje gavus pranešimą apie įtariamą ūmią profesinę ligą, šio skyriaus inspektorius (-iai) ne vėliau kaip per 8 darbo dienas nuo šio pranešimo gavimo ir ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo nurodytos informacijos gavimo ištiria įtariamą ūmios profesinės ligos priežastis ir parengia profesinės ligos priežasčių tyrimo aktą, pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. balandžio 28 d. nutarimo Nr. 487 „Dėl Profesinių ligų tyrimo ir apskaitos nuostatų patvirtinimo“ 2 priedą ir pagal Lietuvos Respublikos profesinių ligų valstybės registro nuostatus, patvirtintus Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. lapkričio 30 d. nutarimu Nr. 1198 „Dėl Profesinių ligų sąrašo ir Lietuvos Respublikos profesinių ligų valstybės registro nuostatų patvirtinimo“, Valstybinė darbo inspekcija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos kaip Profesinių ligų registro duomenų teikėjas pateikia duomenis apie profesines ligas Profesinių ligų registrui.**

ŠIUO METU ŠIOS TEISĖS AKTAIS SUREGULIUOTOS PROCEDŪROS NEVYKDOMOS, NES PAGAL ELEKTRONINIŲ NEDARbingUMO PAŽYMĖJIMŲ BEI ELEKTRONINIŲ NĖŠTUMO IR GIMDYMO ATOSTOGŲ PAŽYMĖJIMŲ IŠDAVIMO EKSTREMALIOSIOS SITUACIJOS IR (AR) KARANTINO DĖL COVID-19 LIGOS (KORONAVIRUSO INFEKCIJOS) PLITIMO GRĖSMĖS LAIKOTARPIU LAIKINOSIOS TVARKOS APRAŠO 9 PUNKTĄ:

- „9. Asmenims, kurie paskelbtos ekstremaliosios situacijos ir (ar) karantino metu vykdė savo profesinės veiklos funkcijas, pagal kurias neišvengiamas (būtinąs) kontaktas su COVID-19 liga (koronaviruso infekcija) sergančiu asmeniu, ir susirgo COVID-19 liga (koronaviruso infekcija), elektroniniai nedarbingumo pažymėjimai gali būti išduodami nuotoliniu būdu, jiems informavus gydytoją, kad jie paskelbtos ekstremaliosios situacijos ir (ar) karantino metu vykdė savo profesinės veiklos funkcijas, pagal kurias neišvengiamas (būtinąs) kontaktas su COVID-19 liga (koronaviruso infekcija) sergančiu asmeniu, ir susirgo COVID-19 liga (koronaviruso infekcija).**

ŠIUO METU ŠIOS TEISĖS AKTAIS SUREGULIUOTOS PROCEDŪROS NEVYKDOMOS, NES PAGAL ELEKTRONINIŲ NEDARbingUMO PAŽYMĖJIMŲ BEI ELEKTRONINIŲ NĖŠTUMO IR GIMDYMO ATOSTOGŲ PAŽYMĖJIMŲ IŠDAVIMO EKSTREMALIOSIOS SITUACIJOS IR (AR) KARANTINO DĖL COVID-19 LIGOS (KORONAVIRUSO INFEKCIJOS) PLITIMO GRĖSMĖS LAIKOTARPIU LAIKINOSIOS TVARKOS APRAŠO 9 PUNKTĄ:

- Išduodant elektroninį nedarbingumo pažymėjimą šiame punkte nurodytu atveju, nurodomas TLK-10-AM kodas U07.1 „Koronaviruso COVID-19 sukelta ūminė kvėpavimo takų (respiracinė) liga“, iš nedarbingumo priežasčių klasifikatoriaus pasirenkama priežastis „Profesinė liga“ ir nurodoma šios diagnozės patvirtinimo data. Ambulatorinio apsilankymo aprašyme (forma E025 „Ambulatorinio apsilankymo aprašymas“) Elektroninės sveikatos paslaugų ir bendradarbiavimo infrastruktūros informacinėje sistemoje ar (ir) asmens sveikatos priežiūros įstaigos informacinėje sistemoje (toliau kartu – asmens medicinos dokumentai) gydytojas turi nurodyti asmens kreipimosi į asmens sveikatos priežiūros įstaigą laiką valandų ir minučių tikslumu; išklauses asmens paaiškinimą, aprašyti užsikrėtimo aplinkybes, laiką ir vietą (jei asmens sveikatos būklė leidžia tą padaryti). Elektroninis nedarbingumo pažymėjimas šiame punkte nurodytu atveju išduodamas ne anksčiau kaip nuo ekstremaliosios situacijos ir (ar) karantino paskelbimo dienos iki asmens darbingumo atgavimo dienos, pirmosios dalyvavimo profesinės reabilitacijos programoje dienos ar darbingumo lygio nustatymo dienos.“**

Tuo būdu, ūmi profesinė liga, t.y. „Koronaviruso COVID-19 sukelta ūminė kvėpavimo takų (respiracinė) liga“, pripažįstama profesine liga ne pagal Profesinių ligų tyrimo ir apskaitos nuostatus ir nepatenka į Profesinių ligų registrą ir *de facto profesinė liga yra, o de jure – nėra.*

Pagal Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymą jau ne VDI priima sprendimą dėl profesinės ligos, o SODRA, kuri profesinių ligų nustatyme iki šio įstatymo nedalyvavo.

**1) PRIIMTI SPRENDIMĄ, KAD VISI SVEIKATOS PRIEŽIŪROS IR KITŲ ĮSTAIGŲ DARBUOTOJŲ SUSIRGIMAI COVID-19 BŪTŲ IŠTIRTI LIETUVOS VYRIAUSYBĖS NUSTATYTA TVARKA. ASPI IR KITŲ DARBUOTOJŲ SUSIRGIMAI COVID-19 YRA SUSIJĘ SU JŲ PROFESINE VEIKLA IR TAI ATITINKA PROFESINĘ RIZIKĄ
DARBUOTOJŲ APSAUGOS NUO BIOLOGINIŲ PROFESINĖS RIZIKOS VEIKSNIŲ POVEIKIO DARBE NUOSTATUS:**

2.64.	Sunkaus ūminio respiracinio sindromo koronavirusas 2 (SARS-CoV-2)	3	Vadovaujantis Nuostatų 47.3 papunkčiu, su SARS-CoV-2 dauginimu nesusijęs diagnostikos laboratorijos darbas turėtų būti atliekamas patalpose, kuriose taikoma bent 2 izoliavimo lygmens tvarka. Su SARS-CoV-2 susijęs dauginimo darbas turėtų būti atliekamas 3 izoliavimo lygmens laboratorijoje, kurioje slėgis yra žemesnis nei atmosferos slėgis.
-------	---	---	--

2) PAKEISTI LIETUVOS RESPUBLIKOS LIGOS IR MOTINYSTĖS SOCIALINIO DRAUDIMO ĮSTATYMO 11¹ STRAIPSNIO 1 DALIES PASKUTINĮ SAKINĮ:

- **11¹ straipsnis. Ligos išmokų skyrimo ir mokėjimo ypatumai Vyriausybei paskelbus ekstremaliąją situaciją ir (ar) karantiną**
 - 1. Ligos išmoka asmeniui, kuris Vyriausybės paskelbtos ekstremaliosios situacijos ir (ar) karantino metu vykdydamas savo profesinės veiklos sveikatos, visuomenės saugumo, viešosios tvarkos palaikymo ir (ar) švietimo srityje (srityse) funkcijas, kurias vykdant neišvengiamas (būtinas) kontaktas su pavojinga užkrečiamąja liga sergančiu ir kartu su juo darbovietėje nedarbingu asmeniu, susirgo liga, dėl kurios Vyriausybė paskelbė ekstremaliąją situaciją ir (ar) karantiną, mokama iš Valstybinio socialinio draudimo fondo lėšų nuo trečiosios jo laikinojo nedarbingumo dienos, yra lygi 77,58 procento išmokos gavėjo kompensuojamojo uždarbio dydžio. Šioje dalyje nurodytų aplinkybių buvimas nustatomas kiekvienu atveju individualiai, ~~darbdaviui~~ **Valstybinei darbo inspekcijai** pateikus Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos teritoriniam skyriui dokumentus, pagrindžiančius profesinės veiklos funkcijų vykdymo ir ligos priežastinį ryšį, **Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka.**

3) GRAŽINTI IŠMOKŲ UŽ ŪMIĄ PROFESINĘ LIGĄ SITUACIJĄ PAGAL LIETUVOS RESPUBLIKOS LIGOS IR MOTINYSTĖS SOCIALINIO DRAUDIMO ĮSTATYMĄ („77,58 PROCENTO IŠMOKOS GAVĖJO KOMPENSUOJAMOJO UŽDARBIO DYDIS“ ATITINKA 100 PROC. GAUNAMA IŠMOKA „Į RANKAS“.) Į SUREGULIUOTĄ SISTEMĄ, T. Y.

- Ūmios profesinės ligos atveju socialinis draudimas turi būti vykdomas pagal Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymą, todėl reikėtų Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymą suderinti su Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymu.**

**[HTTPS://SOCMIN.LRV.LT/LT/VEIKLOS-SRITYS/SOCIALINE-PARAMA-KAS-MAN-
PRIKLAUSO/NUSTATYTA-PROFESINE-LIGA](https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/socialine-parama-kas-man-priklauso/nustatyta-profesine-liga)**

A photograph of two hands shaking, symbolizing agreement or partnership. The hands are positioned in the center of the slide, with a semi-transparent white banner overlaid across them.

Nustatyta profesinė liga: kas man priklauso?

NUSTATYTA PROFESINĖ LIGA

- Darbuotojas, laikinai nedarbingu tapęs dėl nelaimingo atsitikimo darbe, pakeliui į darbą ar iš darbo, arba dėl nustatytos profesinės ligos, ir dėl to prarandantis darbo pajamas, iš „Sodros“ gali gauti ligos dėl nelaimingo atsitikimo darbe ar profesinės ligos išmoką, netekto darbingumo vienkartinę kompensaciją arba netekto darbingumo periodinę kompensaciją.

LIGOS DĖL NELAIMINGO ATSITIKIMO DARBE AR PROFESINĖS LIGOS IŠMOKA

- Ligos dėl nelaimingo atsitikimo darbe ar profesinės ligos išmoka (ligos išmoka) asmeniui gali būti skiriama, jeigu:
- buvo draudžiamas nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialiniu draudimu;
- nustatyta profesinė liga ar įvykęs nelaimingas atsitikimas darbe pripažintas draudžiamuoju įvykiu;
- tapo laikinai nedarbingas ir jam išduotas nedarbingumo pažymėjimas.
- Teisę į ligos išmoką apdraustieji įgyja neatsižvelgiant į turimą socialinio draudimo stažą. Tai reiškia, kad pirmą darbo dieną įvykus nelaimingam atsitikimui darbe ir jį pripažinus draudžiamuoju įvykiu, žmogus galės gauti jam priklausančias išmokas ir kompensacijas.
- Ligos išmokos dydis yra 77,58 procento kompensuojamojo uždarbio.

NETEKTO DARBINGUMO VIENKARTINĖ KOMPENSACIJA

- Ši kompensacija skiriama apdraustiems asmenims, kai jie dėl nelaimingo atsitikimo darbe arba susirgimo profesine liga netenka mažiau kaip 30 procentų darbingumo.
- Gali būti skiriamos šių dydžių kompensacijos:
- terminuotai netekus iki 20 procentų (imtinei) darbingumo – 7,76 procento jo 24 mėnesių kompensuojamojo uždarbio;
- terminuotai netekus nuo 21 iki 29 procentų (imtinei) darbingumo – 15,52 procento jo 24 mėnesių kompensuojamojo uždarbio;
- neterminuotai netekus darbingumo išmokama trigubai didesnė netekto darbingumo vienkartinė kompensacija nei pirmame ir antrame atvejuose.
- Kompensuojamasis uždarbis netekto darbingumo vienkartinei kompensacijai apskaičiuoti nustatomas pagal asmens draudžiamąsias pajamas, turėtas per 12 kalendorinių mėnesių, buvusių iki praeito kalendorinio mėnesio prieš nelaimingo atsitikimo darbe arba profesinės ligos nustatymo mėnesį.

NETEKTO DARBINGUMO PERIODINĖ KOMPENSACIJA

- Ši kompensacija skiriama apdraustiesiems asmenims, kai jie dėl nelaimingo atsitikimo darbe arba susirgimo profesine liga netenka 30 (imtina) ir daugiau procentų darbingumo.
- Netekto darbingumo periodinė kompensacija mokama iki Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos nustatyto darbingumo netekimo termino pabaigos. Ši kompensacija mokama kas mėnesį.

Išmokos ir kompensacijos dėl nelaimingo atsitikimo darbe ar profesinės ligos

Išmoka ar kompensacija	Kada skiriama	Dydis
Ligos dėl nelaimingo atsitikimo darbe ar profesinės ligos išmoka*	Nustatyta profesinė liga ar nelaimingas atsitikimas darbe pripažintas draudžiamuoju įvykiu	77,58 proc. kompensuojamojo uždarbio
Netekto darbingumo vienkartinė kompensacija**	Terminuotai netekus iki 20 proc. (imtinai) darbingumo Terminuotai netekus nuo 21 iki 29 proc. (imtinai) darbingumo Neterminuotai netekus darbingumo	7,76 proc. 24 mėnesių kompensuojamojo uždarbio 15,52 proc. 24 mėnesių kompensuojamojo uždarbio Trigubai didesnio dydžio nei nustačius terminuotą darbingumo netekimą
Netekto darbingumo periodinė kompensacija	Netekus 30 (imtinai) ir daugiau proc. darbingumo	Priklauso nuo darbingumo netekimo procentų, asmens darbo užmokesčio ir vidutinio šalies darbo užmokesčio.

KUR KREIPTIS: į „Sodrą“.

* Skiriama nepriklausomai nuo turimo socialinio draudimo stažo.

** Kompensuojamas uždarbis nustatomas pagal draudžiamąsias pajamas, turėtas per 12 mėnesių, iki praeito mėnesio prieš nelaimingo atsitikimo darbe ar profesinės ligos nustatymo mėnesį.

KUR KREIPTIS:

- dėl darbingumo lygio nustatymo – į Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybą;
- dėl ligos išmokos, netekto darbingumo vienkartinės ar periodinės kompensacijos – į SODRĄ.